

om bord; men fortsat er det søfolkenes beretninger, der står i centrum, kun redigerede og lejlighedsvis kommenteret i en efterfølgende kursiv.

I dampskibene var matrosernes arbejde et andet end i sejskibene, og der var færre om bord. Med de nye skibe blev stadig flere søfolk organiserede, og den faglige organisation berettes der da også om i et særligt afsnit.

Sidste del af bindet berører sømændenes forhold til kvinderne: mødre, koner og de lette damer.

Det er fortsat en nydelig udgivelse, som det er en fornøjelse ikke blot at læse, men også at have i hånden, og så støttes teksten af et ypperligt billedmateriale.

Henrik Fode

Knud Lundberg: *Dansk Fodbold, bd. I*. (Forlaget Rhodos, 1986). 228 s., 248,00 kr. (i abonn.), 270,00 kr. (i løssalg).

Det står ikke helt klart, hvad det egentlig er for en bogudgivelse, der er tale om her. Af titelbladet fremgår det, at bogen udsendes »i samarbejde med Dansk Boldspil Union«, hvad der så ligger i det. Det fremgår ligeledes, at bogen udsendes med støtte fra Carlsbergs Mindelegat for brygger J. C. Jacobsen. Forlagsomtalen blander derimod overhovedet ikke Unionen, der har 100 års jubilæum 1989, ind i sagen. På baggrund af ovenstående må det nærmest opfattes, som om affæren er Knud Lundbergs egen, og at Unionen reelt ikke har penge i den. Spørgsmålet er ikke ligegyldigt, for af en officiel jubilæumspublikation skulle man kunne vente en noget bedre kvalitet, end der her er tale om.

Bindet er angiveligt det første af fire, der skal skildre dansk fodbolds historie i de sidste 50 år. På et seriøst plan ville

det være en krævende opgave rent researchmæssigt; Knud Lundberg henholder sig imidlertid til sine erindringer, og man mangler udenoms miljø og referenceramme. Hermed være ikke sagt, at forfatteren burde skildre det kedsommelige organisations- og administrationsapparat i DBU; men *f.eks.* nok eventuelle holdninger til de landskampe, vi spillede mod tyskerne under krigen, forhold, der her nærmest fejles ind under gulvtæppet.

Bogen er rodet i sin struktur og til det ulidelige belastet af gentagelser. I sine kontrafaktiske hypoteser nærmer den sig nostalgisk værtshussnak: Med et andet backpar kunne vi have vundet guld i London 1948, en bestemt spiller fra Frem fik for mange bajere, treback-systemet var svært at køre ind, osv.

Lundberg anvender bl.a. tegnede situationsfremstillinger fra kampene, men de er delvis fiktive, erkendes det. På titelbladet er Ivan Jensen angivet som historisk konsulent, hvad han så har lavet. Forhåbentlig ikke den historisk-statistiske fremstilling af Danmarksturneringen 1937-48. Det er en opfotograferet (gammel retskrivning!) fremstilling af ukendt herkomst.

Det positive, der trods alt er at finde, består i Lundbergs karakterisering af spillere, som han – som få – har kendt.

Det er muligt, at ingen af vore sportshistorikere kunne tilgodese de populære krav, der må stilles til et sådant værk – men en perspektivrig, kvalificeret og spændende fremstilling kunne være skrevet af – Per Høyer Hansen.

Ib Gejl

Olaf Pedersen: *Niels Stensens videnskabelige liv*. (Foreningen Videnskabs-historisk Museums Venner, Aarhus Universitet, 1987). 48 s.

Anmelderen er – som menigt medlem

af den udgivende forening – næsten inhabil til at påskønne initiativet til den nydelige skriftserie, der efterhånden omfatter en halv snes hæfter, som omhandler en række forskellige emner, der ofte ligger i grænseområdet mellem naturvidenskabens teori og praksis: kartografi, tiden som filosofisk begreb, vektorer, perspektivet i malerkunsten, Tycho Brahe, sandsynlighedsregning, det periodiske system og nu Niels Stensen (1638-86), også kendt som Steno. Ofte præsenteres i denne serie dele af helt original forskning i specialområder, mens forfatteren til dette hæfte dog udtrykkeligt fremhæver, at der her ikke er tale om noget originalt tilskud til Stensen-forskningen – der herhjemme indledtes af A. D. Jørgensen – men om en bearbejdning af et foredrag afholdt ved den 300-års mindefest i København 15/11 1986, som den katolske biskop Martensen tog initiativet til. Derfor skal nævnes, at hæftet i overensstemmelse med titlen kun perifert berører Stensens konversion, men derimod nok behandler spørgsmålet om forholdet mellem tro og viden. De sidste år af Stensens liv falder derfor stort set uden for hæftets begrænsning, og mindedagens karakteristik af Stensen som »en indtagende kristen personlighed« (s. 3) kan vel nok finde støtte i de spredte teologisk-filosofiske bemærkninger i Stensens værker, mens sjælehyrderne i Münster og andetsteds måske dog snarere ville anse den ældre Stensen som apostolisk vikar for at være en besværlig og nidkær person. Væsentligere er det dog, at Stensens indsats på de forskellige specialområder, anatomi, geologi, krystallografi, her præsenteres med det store overblik fra beslægtede videnskaber, således at det også bliver klart, hvori f.eks. Stensens opgør med Descartes og dennes spekulative konstruktioner bestod – og at dette opgør genfindes også i små forsigtige vendin-

ger spredt omkring i Stensens produktion. Trods forfatterens forbehold behandles også de mere sjældent studerede sider af Stensens forskning (som f.eks. studiet af musklerne), og behandlingen bygger her alene på henvisninger til Stensens egne værker. Dette hæfte giver derfor en glimrende introduktion til såvel større værker om Niels Stensen som begyndende studier i de forsømte områder. I øvrigt er trykfejl sjældne; én ud af seks forklaringer til figuren s. 35 mangler dog vist (uden at den er særlig påkrævet).

Søren Balle

Paul Hammerich: *Lysmageren. En krønike om Poul Henningsen*. (Gyldendal, 1986). 485 s., ill., hft. 300,00 kr., ib. 360,00 kr.

I betragtning af Poul Henningsens position som sin generations på én gang mest kontroversielle og indflydelsesrige kulturkritiker er det et dristigt og væsentligt projekt at klarlægge hans vidtspændende aktiviteter inden for rammerne af en biografi. Det gælder både de historiske frontlinier og kamptemaer i PHs demokratisk-humanistiske samfundsengagement og de særlige dimensioner heraf, der realiseredes som kunstnerisk praksis. Først og fremmest hans satirisk-lyriske fornyelse af den folkelige revytradition og den livslange, internationalt berømmede systemudvikling af PHlampen fra 1925/26, den første funktionalistiske klassiker i dansk industridesign.

Hammerichs værk om PH er som biografi usædvanlig ved ikke at give læseren mange muligheder for at projicere sit ego ind i den »store historiske skikkelse«, og som krønike er den en form for historisk reportageskrivning, der optager elementer af det dramadokumentariske, og dermed også giver